

SESIUNEA ORGANIZATĂ DE ICCV
„MODELUL SOCIAL ROMÂNESC ÎN PERSPECTIVA
URMĂTOARELOR DOUĂ DECENII”
(10 Iunie 2004, BUCUREȘTI)

SIMONA VONICA RĂDUȚIU

În data de 10 iunie 2004, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, a găzduit manifestarea științifică „**Modelul social românesc în perspectiva următoarelor două decenii**”, ce se înscrie în programul de elaborare a „*Strategiei naționale de dezvoltare durabilă a României – ORIZONT 2025*”. Evenimentul a fost organizat de Administrația Prezidențială a României, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Institutul de Sociologie al Academiei Române și Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București, în cadrul proiectului *Strengthening the Institutional Capacity of the Presidential Administration of Romania* („Întărirea capacității instituționale a Administrației Prezidențiale a României”)¹.

Conform hotărârii de guvern aprobate în anul 2003, din punct de vedere științific coordonatorul pentru sprijinirea elaborării Strategiei Dezvoltării Durabile a României este Academia Română prin institutele sale, dimensiunea socială fiind coordonată de Prof. univ. dr. Cătălin Zamfir.

Conform documentelor OECD, prin „strategie de dezvoltare durabilă” se înțelege: *un set coordonat de procese participative de analiză, dezbateri, întărire a capacităților, planificare și investiții, ce integrează obiectivele economice, sociale și de mediu ale societății, căutând echilibre și compromisuri (trade-offs) acolo unde ele nu sunt posibile*².

Conform definiției adoptate, proiectul a urmărit organizarea unei serii de întâlniri cu experții în diferite domenii. Acest atelier de lucru a fost orientat spre domeniul social și și-a propus să dezbată, într-un grup restrâns de specialiști, perspectivele asupra modelului social românesc. În această direcție, discuțiile s-au axat asupra unor subiecte de maxim interes în raport cu tema aleasă, precum:

¹ www.undp.ro/governance/presidency.php.

² OECD/DAC Strategies for Sustainable Development. Practical Guide for Development Cooperation, March 2001 citat în „Cadru metodologic pentru pregătirea strategiei naționale de dezvoltare durabilă”, material distribuit de PNUD cu ocazia desfășurării atelierului de lucru.

acțiunea politică și dezvoltarea socială, România și viitoarea construcție europeană, analiza SWOT a modelului social românesc – ORIZONT 2025 și țintele/obiectivele; propuneri de scenarii – ORIZONT 2025³.

La acest atelier de lucru au participat cercetători din ICCV, reprezentanți ai Institutului Național de Cercetări Economice și ai Institutului de Sociologie, alți reprezentanți din Academia Română, din cadrul Facultății de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București, reprezentanți ai Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, precum și ai autorităților centrale, respectiv Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, Institutul Național de Cercetare Științifică în domeniul Muncii și Protecției Sociale și Administrația Prezidențială.

Lucrările au fost moderate de Prof. univ. dr. Ioan Mărginean, director adjunct al Institutului de Cercetare a Calității Vieții și cercetător științific Ion Glodeanu, Institutul de Sociologie, în calitate de co-organizatori. Atelierul de lucru a fost facilitat de Marian Staș, președintele Fundației CODECS pentru leadership⁴.

Agenda evenimentului a cuprins o secțiune referitoare la *Acțiunea politică și dezvoltarea socială, România și viitoarea construcție instituțională, Analiza SWOT: modelul social românesc – Orizont 2025, Ținte / obiective. Propuneri de scenarii – Orizont 2025 și Sinteza atelierului de lucru, concluzii*. Practic, întreaga manifestare a fost organizată ca o contribuție colectivă la realizarea analizei SWOT care a debutat odată cu prima prezentare.

Următoarea parte a articolului își propune să analizeze detaliat subiectele abordate în cadrul acestei sesiuni de lucru extrem de dinamice, organizată în structura unei sesiuni științifice, dar în cadrul căreia lucrările prezentate nu au reprezentat un scop în sine, ci doar au deschis dezbaterile aprinse axate, în principal, pe modelul social românesc, respectiv asupra strategiei naționale de dezvoltare durabilă. În acord cu definiția propusă de co-organizatori (reprezentanții UNDP), prin dezvoltare durabilă se înțelege *un proces coordonat, participativ, iterativ și ciclic de gândire și acțiuni în vederea îndeplinirii obiectivelor economice, de protecție socială, într-o manieră echilibrată și integrată. Acest proces cuprinde analiza situației, formularea politicilor și planurilor de acțiune, implementarea, monitorizarea și revizuirea lor periodic*⁵.

Evenimentul a debutat cu prezentarea în linii mari a proiectului și a activităților întreprinse deja, organizarea evenimentului (prezentări, analiza SWOT). Atelierul de lucru organizat de ICCV în data de 10 iunie a reprezentat ultimul eveniment din această serie de evenimente concentrate spre consultarea experților în domenii specifice.

În cadrul atelierului de lucru, Prof. univ. dr. **Ioan Mărginean** a prezentat lucrarea *Modelul social românesc din perspectiva calității vieții populației*.

³ www.iccv.ro/romana/index.html.

⁴ <http://www.codecs.ro/site0/site.htm>.

⁵ *Cadru metodologic pentru pregătirea strategiei naționale de dezvoltare durabilă*, material distribuit de PNUD cu ocazia desfășurării atelierului de lucru.

Următoarea prezentare a fost făcută de cercetătorul principal Oscar Hoffman și cercetător principal Ion Glodeanu: *Câștigători și perdanți în procesele de schimbare socială în România*. Conferențiar doctor Gabriela Drăgan a supus atenției un subiect de maxim interes în contextul integrării europene: *Agenda Lisabona și modelul social european*. Mihai Dumitru cercetător principal a prezentat: *Conexiunile dezvoltării: piețe, libertăți și surse de viață*. Cercetător principal Laureana Urse a prezentat: *Clasa mijlocie în contextul integrării europene*. Fiecare prezentare a generat ample discuții și comentarii pe marginea subiectelor abordate, constituind un punct de plecare pentru propuneri de analiză SWOT a modelului social românesc.

Prof. univ. dr. **Ioan Mărginean** a analizat modelul social românesc din perspectiva calității vieții (a se vedea articolul din acest număr de revistă). Prezentarea a început cu discuția despre modelul social în România. Prima întrebare adresată de autor și supusă dezbaterii a fost: „există un model social românesc, al României, caracteristic numai României?” Autorul a adus argumente în favoarea acceptării acestei sintagme, *ca un concept științific care enunță elementele sistemului social. Este minimul ce se poate accepta general*.

Calitatea vieții a fost considerată ca fiind cea mai bună abordare asupra modelului social, în principal datorită eliberărilor ideologice, dar și datorită indicatorilor utilizați drept criterii de evaluare: indicatori demografici, economici, de mediu etc. Au fost amintite preocupările EUROSTAT pentru dezvoltarea indicatorilor sociali, incluzând cercetarea inițiată de un institut de cercetări sociale din Berlin denumită EUROMODUL. În aceeași direcție se înscriu și cercetările de calitate a vieții din ICCV orientate spre o viziune globală, cuprinzătoare, pe indicatori obiectivi și subiectivi de evaluare a stărilor existente.

Conceptul de dezvoltare durabilă a fost criticat datorită caracterului strict normativ. „Nu resping termenul ca atare, ci semnificația care vrea să i se dea dincolo de ideea de dezvoltare ca atare, care implică efectul de durabilitate. Dacă nu e durabil, nu e dezvoltare, ceea ce nu înseamnă că nivelul atins la un moment dat se păstrează pentru totdeauna”. Orice criză într-o sferă a vieții social-economice afectează mai mult sau mai puțin procesele de dezvoltare. Demersul indicatorilor sociali contribuie la concretizarea obiectivelor dezvoltării.

Cea de a doua lucrare a fost: *Câștigători și perdanți în procesele de schimbare socială în România*, prezentată de: cercetător principal **Oscar Hoffman** și cercetător principal **Ion Glodeanu**.

Autorii au considerat ca perspective alternative de analiză a fenomenului: problema câștigătorilor și perdanților care intră în domeniul analizelor micro-sociale, costurile sociale aferente schimbării și au propus modelul social european stabilit în documentele Lisabona 2000 ca un model dezirabil, în raport cu care pot fi analizate costurile sociale.

După cum sublinia **Oscar Hoffman**, pentru a vorbi despre perdanți și câștigători, avem nevoie de o definiție a schimbării promovată mereu de actorii

sociali, care sunt actorii capabili să promoveze schimbarea. Se ridică, bineînțeles, întrebarea în ce măsură această schimbare poate să se difuzeze în structura socială.

În acest context particular, **Oscar Hoffman** a considerat că actorii care ar trebui puși pe primul plan sunt, în primul rând, actorii care au acționat și înainte de 1989. Trebuie avute totodată în vedere noile direcții și, mai ales, sarcini stabilite de către statele membre, în cadrul Agendei Lisabona – 2000: scopul ambițios ca, până în anul 2010, economia Uniunii Europene să devină cea mai competitivă pe plan internațional.

Pentru realizarea efectivă a unui obiectiv de o asemenea anvergură, actorii schimbării luați în considerare în analiză ar trebui să fie actorii promotori ai schimbării noastre, precum actorii din cercetare, învățământ și industrie. Cercetătorii, profesorii, dar și cei din domeniul informaticii ar trebui să fie pe primul plan, dar din practică, din păcate, acești actori continuă să rămână pe planul doi.

Un model social românesc trebuie să fie cuplat tendințelor mari ale Uniunii Europene, în principal datorită faptului că nu putem să ne prezentăm într-o competiție globală cu un model autarhic.

Oscar Hoffman consideră că modelul nostru este unul perdant pentru că, de la început, actorii de bază ai schimbării contemporane sunt puși pe planul doi sau trei: cercetătorii, profesorii, cei din domeniul de informatică. Din acest punct de vedere, orice schimbare trebuie să înceapă cu identificarea actorilor care vor putea susține strategia și îi vor da realitate. Ei vor fi principalii actori sociali ai modelului și purtători legitimi ai acestei schimbări.

Ca o primă concluzie, din păcate, la nivelul câștigătorilor se realizează o disfuncție între ceea ce noi numim câștigători nelegitimi, practic un procent de transfer al costurilor sociale spre câștigătorii potențiali legitimi transformându-i în mare măsură pe aceștia în perdanți. Perdanții noștri se vor găsi, în mare măsură, în grupurile care ar trebui să fie susținătorii tranziției și principalii beneficiari.

Dar cine sunt perdanții potențiali? Autorul a enumerat: *persoanele din ramurile industriale restructurate, ... zona agriculturii, care la noi încă funcționează cu 45% din populație și persoanele vulnerabile: bătrâni, femei cu familii dezorganizate, persoane cu diferite handicapuri.*

În viziunea autorului, la ora actuală pot fi identificați doi piloni principali ai susținerii dezvoltării: guvernarea (responsabilă pentru interesul public) și managerii. Luând ca exemplu domeniul agriculturii, autorul a subliniat importanța alegerilor făcute de România și efectele directe asupra dezvoltării durabile: *Dacă mergem spre o agricultură competitivă, ar trebui să avem în vedere două mari opțiuni pe care noi nu le-am studiat încă, din punctul de vedere al implicațiilor sale sociale. Dacă mergem pe agricultură mare, centralizată, așa cum se pare că ar vrea guvernul, atunci trebuie să vedem ce se întâmplă cu masa mare a micilor producători de subzistență care se vor vedea în situația de a nu avea, iar dacă mergem pe o altă alternativă, pe cea ecologică, pe termene mai mici, ar trebui să vedem care sunt sursele financiare.* Problema nu se mai pune în termenii dacă ne integrăm în Uniunea Europeană, ci ce facem după ce ne integrăm.

Cercetător principal **Manuela Stănculescu** a adresat autorului întrebarea: *Cine ar fi perdanții legitimi?*

Oscar Hoffman a răspuns că definind perdanții legitimi ca perdanții potențiali, într-o politică optimă, corectă, numărul perdanților propriu-ziși trebuie să fie cât mai redus: *Am vorbit aici de perdanți dar de perdanți potențiali, ei trebuie cât mai mult trecuți în zona câștigătorilor pe baza criteriilor sociale, acesta este noul liberalism al securității sociale.* Ion Glodeanu a continuat răspunsul subliniind că în orice model social cineva trebuie să piardă, dar ideal ar fi un model în care pierd cât mai puțini.

O posibilă soluție în acest sens ar fi reprezentată de reconversia profesională. **Ioan Mărginean** a considerat că există câștigători legitimi sau nelegitimi (frauduloși), iar perdanții sunt pur și simplu perdanți.

Gabriela Drăgan a avut o observație referitoare la modelul propus de dl. Oscar Hoffman: *Modelul pe care l-ați propus mi se pare ușor dezechilibrat. Ne vorbiți de o singură categorie de câștigători, cei nelegitimi, dar nu există și legitimi? De pildă, nu putem include antreprenorii? Perdanții sunt nelegitimi și potențiali: cei din industriile restructurate, din agricultură și categoriile vulnerabile. Se impune o modificare. Care sunt perdanții efectivi? Care sunt cei legitimi și cei nelegitimi?*

Cercetător principal **Ana Bleahu** a avut observații asupra logicii perdanților – câștigătorilor: *Vroiam să atrag atenția asupra perdanților care sunt ascunși de datele statistice, mă refer strict la lucrătorii în agricultură nerenumerați, care sunt practic cei care au o bucată de pământ, dar nu au nici un fel de venit cash, un venit monetar. La nivel rural, șomerii, practic cei care primesc niște bani de la stat sunt câștigători, fiind cei care au o situație financiară net superioară celor care sunt încadrați ca muncitori familiari nerenumerați.*

Mihai Dumitru a abordat în comunicarea sa utilitatea analizei modelului social românesc.

Un rol important pentru abordarea unui demers metodologic solid și aplicativ este definirea variabilelor. Mihai Dumitru a subliniat faptul că: *teoriei normative i-a substituit sociologia constructivă, deci sociologia care tentează să participe la construcția socială.*

Pornind de la un posibil model istoric comparabil cu realitatea românească de astăzi, Mihai Dumitru a subliniat realizările din cercetarea românească: *ce a acumulat, în ultimii 20 de ani, cercetările privind structura socială, schimbările demografice, dar mai ales problema stabilității, mobilității sociale, problemele calității vieții, problemele structurii sociale și inegalității sociale.*

Autorul a supus apoi dezbaterii existența unui model social românesc. În acest sens, autorul a propus analiza pe baza selecției a celor trei variabile mari: șanse de viață, libertăți și piețe.

A fost subliniată importanța elaborării indicatorilor sociali ca instrumente de monitorizare a modelului social românesc.

În continuare, **Marta Nora Țărnea**, secretar de stat pentru domeniul social, Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei a prezentat liniile directoare ale reformei în domeniul asistenței sociale, mai precis, ale construcției instituționale. Începând cu anul 2005, urmează să se înființeze Observatorul Social și Inspekția Socială. Observatorul Social va fi o instituție care va colecta toate datele referitoare la beneficiari și va permite o cunoaștere mai bună a situațiile familiilor beneficiarilor. Inspekția Socială, la rândul ei, va oferi un răspuns responsabilității față de banii publici, prin posibilitatea controlului transparent al banilor publici. *Inspekția de sistem va inspekta nu numai serviciile sociale și asistență, dar și asigurările sociale.*

În anul 2006 acestor construcții instituționale li se adaugă ultimele două: *Va avea loc o unificare a tuturor organismelor, autorități care funcționează: Autoritatea pentru Copil, Autoritatea pentru Handicap, Agenția Națională pentru Protecția Familiei, toate vor fi unificate într-o autoritate națională de reglementare pentru familie, autoritate care va aplica, va fi responsabilă de implementarea politicile guvernului, respectiv ale ministerului. (...) Ultima construcție care se va face în anul 2006 va fi Agenția Națională pentru Plăți, Prestații Sociale.*

Ca motive principale ale acestor modificări instituționale, d-na secretar de stat a subliniat alinierea la standardele Uniunii Europene. Respectarea dreptului cetățenilor de liberă circulație înseamnă că alocațiile familiale trebuie să devină exportabile: *Va fi totodată închiderea ciclului de securitate, în sensul că avem pensiile ca asigurări sociale, avem sănătatea ca asigurări de sănătate, dar nu avem alocațiile familiale, în sensul de securitate socială pe care o au foarte multe state europene. Sigur că în domeniul asigurărilor de familie, în Europa mijloacele sunt diverse. Dacă la pensii și sănătate lucrurile sunt aproape la fel, indiferent de mecanismul tehnic, la familie lucrurile stau diferit: unele state plătesc această alocație familială din impozite și altele plătesc din taxe. Opțiunea României, deocamdată, este din impozite.*

Manuela Stănculescu a întrebat care va fi sfera de acoperire vizată de Observatorul Social, mai exact, dacă toate familiile din România vor intra în această bază de date a observatorului social.

D-na secretar de stat **Marta Țărnea** a răspuns că, în principiu, formatul electronic promovat prin stabilirea sistemului de administrare a informațiilor va permite ca fiecare beneficiar să completeze un formular unic care îi va răspunde automat la care dintre alocațiile sau serviciile sociale este îndreptățit să aplice. Pentru simplificarea procedurii și pentru ca fluxul financiar să fie îndreptat spre beneficiar, în sensul că sumele de bani vor ajunge cât mai repede la beneficiar, plata urmează să fie asigurată de o singură casă externalizată de plăți.

Luând în considerare reglementările la nivel local, **Manuela Stănculescu** a adresat o nouă întrebare: *Ce se va întâmpla dacă se va constata că vor fi mai mulți eligibili decât acum?*

Marta Țărnea a răspuns că există două posibilități. *Se poate ca beneficiarii să fie mai mulți, iar plata se va face la minister și nu la primării. A doua surpriză:*

când oamenii vor completa veniturile pe propria răspundere vom constata că unele familii din România au alte venituri decât cele pe care le declară.

Mihai Dumitru a ridicat problema schimbărilor de pe agenda publică, prin accentul pus asupra grupurilor vulnerabile la excluziune socială. Continuând discuția referitoare la datele incluse în sistemul de administrare a informațiilor, și-a exprimat dezacordul cu privire la includerea datelor privind veniturile pentru toată populația.

Moderatorul a sintetizat principalele idei: motivarea actorilor care trebuie să se transforme în câștigători, nu în perdanți și reconversia profesională, care permite să te reinventezi.

Gheorghe Socol a propus continuarea discuției, dar concentrarea mai clară asupra modelului social românesc. Referindu-se la noile construcții instituționale prezentate de d-na secretar de stat, a adresat întrebarea: *În ceea ce privește unificarea, de ce să așteptăm până în 2006, de ce nu acum?*

Gabriela Drăgan a adresat un comentariu d-nei secretar de stat: *Preluând ideea perdanților, ne-ați spus că Ministerul va interveni, va acționa în așa fel încât va elimina existența perdanților. Este, după părerea mea, dacă îmi permiteți, imposibil să elimini perdanții, pentru că ei vor exista întotdeauna. Ceea ce poate face ministerul este să le ofere asistența socială necesară. Șomerii vor continua întotdeauna să existe într-o economie.*

D-na secretar de stat **Marta Țârnea** și-a reafirmat convingerea că există modele fără perdanți, în sensul că perdanții există oricum, dar nu trebuie planificați: *Sunt două lucruri diferite: nu îi planifici în modelul tău. Șomerii sunt o categorie accidentală, care nu sunt considerați perdanți. În ceea ce privește reconversia forței de muncă la meseriile care dispar, sunt absolut de acord. În ceea ce privește pensiile ocupaționale, propunerea legislativă există deja în Parlament, trebuie să iasă legea. Este vorba de un sistem de pensii pe trei piloni: pilonul public, pilonul ocupațional și gestionat privat.*

D-na secretar de stat a prezentat din nou instituțiile care urmează să fie înființate în cadrul reformei în domeniul social și suportul financiar necesar oferit, atât de Banca Mondială, cât și de Guvernul României. A fost, de asemenea, anunțată o dezbateră publică în ceea ce privește reforma în domeniul social.

Ioan Mărginean intervine arătând că în țările dezvoltate (SUA, Europa Occidentală) susținătorii pensiilor ocupaționale sunt, cu precădere, statul, pentru funcționarii publici, și unele companii, ca beneficii suplimentare, pentru angajații săi, or în România, în preconizatele asigurări ocupaționale, sunt excluși salariații din sectorul public.

Următoarea expunere a fost realizată de **Gabriela Drăgan**, director al departamentului de studii europene, Institutul European din România și conferențiar doctor la Academia de Studii Economice, Facultatea de relații economice internaționale. Autoarea și-a propus să treacă în revistă patru elemente importante: dacă există sau nu există un model european, principalele momente din

evoluția politicii sociale europene și evoluția economiei moderne în perioada post-belică, Agenda Lisabona 2000 și provocările pe care le confruntă în momentul de față politica socială europeană.

În ceea ce privește modelul social european, s-a afirmat că nu există un model unic social european, înțelegându-se prin aceasta o legislație clară europeană care se aplică unitar peste tot. Reglementările comunitare din domeniul social acceptate de comun acord de către toate statele membre sunt incluse în capitolul 13 din *acquis*-ul comunitar.

Principalele provocări adresate politicii sociale europene sunt: provocarea demografică: îmbătrânirea rapidă a populației Europei, care va atrage după sine o creștere a cheltuielilor publice din bugetul de stat și răspunsul la întrebarea: *ce alegem: echitate sau eficiență în domeniul social?*

Cercetător principal **Laureana Urse** a menționat fluxul migrator ca soluție alternativă la problema îmbătrânirii populației și implicit, asigurarea mecanismelor de includere a noilor emigranți în societățile în care vin, în special suportul social care le este asigurat.

Secretarul de stat pe probleme de politică socială **Marta Țârnea** a subliniat importanța luării în considerare a factorului uman, considerând că una dintre cauzele celor 30 de ani glorioși ai Uniunii Europene a fost eliberarea energiilor sociale.

Alte puncte de vedere supuse dezbaterii de către **Ana Bleahu** au fost acordul sau dezacordul față de valorile europene și grija față de mediul înconjurător. În replică, moderatorul a subliniat faptul că, doar cu o zi înainte, a avut loc *workshop*-ul special despre protecția mediului.

Următoarea lucrare pe agenda evenimentului a fost *Clasa mijlocie în contextul integrării europene* prezentată de cercetător principal **Laureana Urse** (vezi studiul din revistă). S-a plecat de la premisa că formarea clasei de mijloc reprezintă expresia dezvoltării, dacă dorim o societate nepolarizată social în care să fie un optim de echitate. În România post-comunistă există două surse de formare a clasei de mijloc: proprietatea privată și profesionalizarea muncii. Enumerând caracteristicile clasei de mijloc din România, autoarea a subliniat că: *este în formare, este în general slabă economic și este distribuită inegal în teritoriu, element deosebit de important în contextul aderării țării noastre la Uniunea Europeană, orientată spre coeziune socială și coeziunea regiunilor.*

La final, discuția a fost mai mult orientată spre analiza SWOT a modelului social românesc: punctele tari, punctele slabe, oportunitățile, amenințările, țintele și obiectivele, scenariile și indicatorii.

Cercetătorul principal **Mihai Dumitru** a subliniat ca puncte tari pe piața muncii: codul muncii, legile care interzic discriminarea, aspectul normelor și instituțiilor care intervin pe piața muncii, formarea generațiilor pe piața muncii a tinerilor, mobilitate accentuată. Punctele slabe identificate au fost: incluziunea, mai precis oamenii care rămân în afara pieței muncii, diferențele sistemice între rural și urban și legalitatea (*avem normele, dar cum ne asigurăm că ele intră în legalitate?*).

Ca țintă, ca obiectiv, una dintre probleme ar trebui să fie dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, în conformitate cu Agenda Lisabona. S-au menționat o serie de acte referitoare la acest subiect la nivelul Uniunii Europene.

Cercetătorul principal **Oscar Hoffman** a subliniat așa-numitul paradox european: *În Europa este o cercetare mult mai fertilă decât în America, dar inovația este mai rapidă pe continentul american. Explicația acestui paradox constă în faptul că în Uniunea Europeană, majoritatea economiei este bazată pe transferuri. În America nu se pune problema transferurilor, deoarece este, în general, coordonată de mari întreprinderi care investesc în inovație.* Dacă într-adevăr această masă mare de IMM-uri reprezintă o măsură în ceea ce privește transferurile, problema este în ce măsură se poate ajunge la reală competiție cu americanii.

Plecând de la premisa că modelul american este superior, **Gheorghe Socol** a adresat întrebarea: *de ce România alege deliberat un model care a pierdut în fața SUA?*

Răspunsul a venit din partea lui **Ion Glodeanu**: *asta era întrebarea, dacă mergem spre modelul european de a dezvolta întreprinderile mici și mijlocii, cu toate consecințele pe care le are, sau rămânem cel puțin în stadiul actual, așa cum suntem, cu întreprinderile care sunt mari și rămânem cu o pondere mică de întreprinderi mici și mijlocii.*

Mariana Stanciu a adresat audienței problematica raportului dintre modelul social și modelul macroeconomic: *Care este raportul dintre aceste două modele: modelul social este un obiectiv primordial, care subordonează celelalte interese între care cel social este doar unul dintre ele, sau pornim de la constatarea unui fapt: timp de 15 ani de tranziție a fost evident: interesele de ordin economic au subordonat dur problemele sociale.* Ca punct slab a fost menționat modelul minimal în materie de protecție socială, iar ca punct tare, schimbarea de mentalitate prin luarea în considerare a factorului uman.

Continuând analiza SWOT, Cercetător principal **Bogdan Voicu** a evidențiat punctele slabe: persistența agriculturii de subzistență, o cultură mai degrabă tradițională, deosebită de restul Europei, capital educațional cu dificultăți de integrare, deschidere redusă, rezistență la schimbare, capital uman redus față de Uniunea Europeană, un sistem educațional cu performanțe reduse, infrastructură destul de prost dezvoltată, atât sub aspectul drumurilor, cât și ceea ce înseamnă comunicație, serviciile slab dezvoltate, care nu pot absorbi populația șomeră, automatizarea și dezvoltarea.

Punctele tari ar fi: *posibilitatea deschisă de Uniunea Europeană care poate avea două efecte importante: pe de o parte, e vorba de efecte de fuziune, de contagiune, globalizare, integrare, atât la nivel cultural, cât și tehnologic. Pe de altă parte, este un lucru care este cu dus și întors: potențialitatea puternică către emigrare, care înseamnă bani trimiși înapoi în țară și care reprezintă deja un procent important din PIB, și pe de altă parte, contagiunea valorică, oamenii se întorc înapoi în țară.* A fost totodată subliniată densitatea redusă a locuirii, care însemna potențial de creștere și o posibilă formă de atragere a investițiilor.

Bogdan Voicu a subliniat capacitatea strategică de a fi în stare să transformi punctele slabe în punctele tari. Ca un exemplu în acest sens a fost abordată problema satului: programul dezvoltării rurale a satului, care la ora actuală cuprinde aproximativ 45% din populație: *Acest punct slab de acum poate deveni un punct forte dacă reușim să transformăm într-un spațiu pentru stilul alternativ de viață.*

Ioan Mărginean a enumerat o serie de carențe ale modelului social din România: lipsa pieței, a desfacerii, gândirea de ansamblu privind dezvoltarea, societate decuplată de modelul social european: *Punctul tare este că societatea românească deși tradițională, cum zice Bogdan, are puternic înrădăcinate valori individuale.* România are potențial de dezvoltare, rezerve de forțe de muncă.

Ca posibile soluții, **Ioan Mărginean** a propus dezvoltarea valorilor incluziunii sociale, promovarea unor politici active, mai degrabă decât pasive și derularea unor politici de susținere a grupurilor vulnerabile, ținând cont în special de situația populației ROME care se confruntă încă cu problema lipsei actelor.

Cercetător principal **Simona Vonica** a subliniat un alt punct slab al modelului social românesc: armonizarea parțială a legislației românești în domeniul social cu cea europeană. Acest proces este parte integrantă a negocierilor pentru capitolul 13, afaceri sociale și ocuparea forței de muncă, iar delegația intersectorială românească este compusă din mai multe ministere, integrator de capitol este Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei. Ca argument au fost folosite două rapoarte: Raportul din noiembrie 2003. În Noiembrie 2003 România a înaintat raportul către Comisia Europeană. Comisia a vizat progresele înregistrate de România, a fost salutat Noul Cod al Muncii și progresele realizate în domeniul muncii, dar legislația în domeniul social rămâne la faza dezirabilității: *În continuarea acestui raport, la 24 februarie a fost prezentat Parlamentului European acel faimos raport prezentat de baroana Nicholson în care se subliniază progresele înregistrate de România, dar și problemele pe legislația secundară. În ultimii ani, în România au fost adoptate: legea asistenței sociale, venitul minim garantat, legea combaterii marginalizării sociale, dar aceste legi nu se bucură, din păcate, de legislația secundară.* Deși s-au făcut progrese în ultimul timp, din păcate, legislația în domeniul social, în special cea secundară încă nu este suficient cunoscută și diseminată în teritoriu la nivelul funcționarilor publici, în special datorită modificărilor legislative numeroase. O consecință directă a acestui fapt este că beneficiarii nu ajung să fie transparent informați asupra alocațiilor pentru care sunt eligibili, ș.a.m.d.

În legătură cu dezvoltarea serviciilor, cercetător principal **Mariana Stanciu** a pus în evidență faptul că: *Dacă dezvoltarea socială poate reprezenta un potențial punct tare, atunci trebuie să avem în vedere stimularea consumului (...) pentru dezvoltarea serviciilor trebuie să mărim sectorul de investiții, corelat cu politica de atragere a investitorilor străini. Trebuie spart acest cerc: fie la nivel legislativ, fie la nivel de încurajare a consumului.*

Prin comunicările prezentate și dezbaterile care au avut loc, evenimentul a fost un foarte bun prilej de a pune în evidență aspecte ale modelului social românesc și cum ar putea fi conceptualizat mai adecvat și transformat într-un concept monitorizabil prin indicatori sociali.